

Sygn. akt XIV C 207/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2024 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny

z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Jacek Grudziński

Protokolant st. sekr. sąd. Agnieszka Oszczypała

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2024 roku w Pile

sprawy z powództwa **A. N. (1) i M. N.**

przeciwko **(...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie

1. Oddała powództwo w zakresie żądania głównego;
2. Zasądza od pozwanego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powodów A. N. (1) i M. N. łącznie kwoty:
  - a) 4.281,21 zł (cztery tysiące dwieście osiemdziesiąt jeden złotych 21/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 06.10.2020 r. do dnia zapłaty,
  - b) 9.704,62 CHF (dziewięć tysięcy siedemset cztery franki szwajcarskie 62/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 19.05.2021 r. do dnia zapłaty;
3. Oddała powództwo ewentualne w pozostałej części;
4. Zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanego 3.332,63 zł (trzy tysiące trzysta trzydzieści dwa złote 63/100) tytułem kosztów procesu, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Jacek Grudziński

sygn. akt XIV C 207/21

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 23 lutego 2021 r. powodowie A. N. (1) i M. N., wskazując jako pozwanego (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., wnieśli o:

1. zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów łącznie kwoty 16.742,26 zł oraz kwoty 34.142,23 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń niezależnych w okresie od 10.03.2011 r. do 08.10.2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:

a) co do kwoty 16.742,26 zł od dnia 06.10.2020 r. do dnia zapłaty,

b) co do kwoty 34.142,23 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia pozwu do dnia zapłaty;

2. ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 09.03.2010 r.

ewentualnie, w przypadku uznania przez sąd umowy zawartej przez strony za zgodną z prawem i mogącą dalej obowiązywać w kształcie pozbawionym zapisów abuzywnych, powodowie wnieśli o:

3. zasądzenie od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów łącznie kwoty 4.281,21 zł oraz kwoty 34.142,23 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej w związku z pobraniem środków tytułem spłaty kredytu w zawyżonej wysokości w okresie od 10.03.2011 r. do 08.10.2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:

a) co do kwoty 4.281,21 zł od dnia 06.10.2020 r. do dnia zapłaty,

b) co do kwoty 34.142,23 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia pozwu do dnia zapłaty.

Powodowie wnieśli także o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz strony powodowej zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych, w tym opłat skarbowych od pełnomocnictw oraz kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na pozew z dnia 28 czerwca 2021 r. pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 12 września 2023 r. strony podtrzymały swoje żądania i twierdzenia.

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie M. i A. N. (1) są małżeństwem.

Powodowie chcieli kupić dom jednorodzinny na rynku wtórnym. W 2010 roku zaczęli poszukiwać kredytu, przy pomocy którego zamierzali sfinansować nabycie nieruchomości. Najpierw dowiadywali się o możliwość uzyskania kredytu w Banku (...), w którym mieli rachunek bankowy; przedstawioną im w tym banku ofertę kredytową uznali jednak za nieatrakcyjną. Potem udali się do (...) Banku SA (działającego pod nazwą handlową (...) SA).

15 stycznia 2010 r. M. N. i A. N. (1) złożyli wniosek o udzielenie kredytu mPlan hipoteczny. We wniosku jako kwotę wnioskowaną kwotę kredytu wskazano 235.000 zł; jako walutę kredytu wskazano CHF, okres kredytowania 480 miesięcy. Jako przedmiot kredytowania wskazano we wniosku nieruchomość położoną w W. przy ulicy (...); jako zbywcy nieruchomości zostali wskazani W. i I. S..

W dniu 9 marca 2010 r. pomiędzy (...) Bankiem SA z siedzibą w W. (Bankiem), reprezentowanym przez M. L. i M. B., a M. N. i A. N. (1) (Kredytobiorcą), została zawarta umowa Nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) Waloryzowany Kursiem CHF. Najważniejsze postanowienia tej umowy wyglądały w sposób następujący:

§ 1. Dane o Kredycie

1. Cel kredytu: finansowanie zakupu działki gruntu oznaczonej numerem ew. (...) i (...), zabudowanej budynkiem mieszkalnym, położonej w miejscowości W., gmina W..

2. Kwota Kredytu: 235.000 zł

3. Waluta waloryzacji Kredytu: CHF

3A. Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2010-01-28 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku SA wynosi 87.250,31 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być różna od podanej w niniejszym punkcie.

4. Okres kredytowania 480 miesięcy, tj. od dnia 2010-03-09 do dnia 2050-03-10.

§ 3. Prawne zabezpieczenie kredytu

1. Hipoteka kaucyjna wpisana na pierwszym miejscu do kwoty 352.500 zł ustanowiona na nieruchomości określonej w § 2.

§ 5. Dodatkowe warunki

1. Oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 470.000 zł.

§ 6. Wypłata Kredytu

1. Sposób wypłaty kredytu: kwota 235.000 zł rachunek bankowy Zbywcy wskazany w akcie notarialnym.

§ 7. Rachunek spłaty Kredytu

1. Spłata kredytu następuje na podstawie nieodwołanego przez czas trwania niniejszej Umowy zlecenia dokonywania przelewu z rachunku eKonto nr (...).

§ 8 Uruchomienie Kredytu

1. Kwota uruchomionego Kredytu wyrażona w walucie CHF jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku SA z dnia i godziny uruchomienia Kredytu.

§ 10. Oprocentowanie Kredytu

1. Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, która w dniu wydania decyzji kredytowej przez mBank ustalana jest w wysokości określonej w § 1 ust. 8 zdanie pierwsze.

2. W związku z przystąpieniem Kredytobiorcy do promocji „Powrót Franka” wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 2009-09-29 powiększonej o stałą w całym okresie kredytowania promocyjną marżę mBanku w wysokości 3,80 %.

§ 11. Spłata Kredytu - wysokość rat

1. Kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych określonych w § 1 ust. 5, w terminach i kwotach zawartych w Harmonogramie spłat.

2. Harmonogram spłat Kredytu stanowi załącznik nr 1 i integralną część umowy; sporządzony jest w formie wydruku komputerowego niewymagającego podpisu stron niniejszej umowy i jest wysyłany kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat jest sporządzany w CHF.

4. Raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

6. Zmiana wysokości spreadu walutowego oraz kursu walutowego wpływa na wyrażoną w złotych wartość rat kapitałowo-odsetkowych.

§ 12. Spłata Kredytu - sposób

1. Kredytobiorca zleca i upoważnia mBank do pobierania środków pieniężnych na spłatę kapitału i odsetek z tytułu udzielonego Kredytu oraz upoważnia mBank do pobierania środków pieniężnych na finansowanie składek, o których mowa w § 4 z rachunku eKonto określonego w § 6. Niniejsze zlecenie oraz upoważnienia są nieodwołalne i wygasają po całkowitym rozliczeniu kredytu.

2. Kredytobiorca zobowiązany jest zapewnić na rachunku eKonto określonym w § 7, w terminach zawartych w Harmonogramie spłat, środki odpowiadające wysokości wymagalnej raty kapitału i odsetek.

§ 26. Inne postanowienia - Regulamin i przepisy prawne

W sprawach nieuregulowanych w Umowie stosuje się postanowienia „Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach mPlanów”. Kredytobiorca oświadcza, że przed zawarciem Umowy powyższy Regulamin został mu doręczony i że uznaje jego wiążący charakter. W dalszej kolejności w sprawach nieuregulowanych w umowie stosuje się przepisy obowiązującego prawa.

§ 29. Oświadczenia Kredytobiorcy

2. Kredytobiorca oświadcza, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe oraz ryzyko zmiany spreadu walutowego, a ich konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wysokość rat Kredytu oraz wzrost kosztów obsługi kredytu.

W dniu 20 marca 2012 r. został podpisany aneks do umowy kredytowej z 09.03.2010 r., zgodnie z którym kredytobiorcy uzyskali możliwość dokonywania w czasie obowiązywania umowy zmian waluty spłaty kredytu ze złotych polskich na walutę waloryzacji oraz z waluty waloryzacji na złote polskie.

(wniosek o udzielenie kredytu z 15.01.2010 r. k. 88-92, umowa o kredyt hipoteczny z 09.03.2010 r. k. 26-31, aneks do umowy kredytu z 20.03.2012 r. k. 32-33 v. zeznania M. P. k. 130-131; przesłuchanie powodów k. 137-138 v. i 217-217 v. w zw. z k. 122-123)

W dniu 20 kwietnia 2010 r. Bank uruchomił kredyt i przekazał na rachunek bankowy zbywców nieruchomości kwotę 235.000 zł. Małżonkowie kupili nieruchomość położoną przy ulicy (...) i do dzisiaj tam mieszkają.

(potwierdzenie wykonania dyspozycji k. 71, zaświadczenie pozwanego z 31.05.2021 r. z załącznikiem k. 72-77; przesłuchanie powodów k. 137-138 v. i 217-217 v. w zw. z k. 122-123)

Początkowo powodowie spłacali kredyt w złotychkach. Spłata odbywała się ten sposób, że raty kredytowe (kapitałowo-odsetkowe) były pobierane z rachunku w tym celu założonego w pozwanym banku a powodowie zapewniali odpowiednią ilość środków na rachunku. Raty kredytu były ustalane według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku SA ((...) SA) obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50. Po podpisaniu aneksu z 20 marca 2012 r., począwszy od 10 kwietnia 2012 r. powodowie dokonywali spłat rat kredytu w walucie CHF. Z tytułu spłat rat kredytu w wyżej wskazanych okresach powodowie uiścili na rzecz pozwanego Banku 16.742,23 zł i 34.142,23 CHF.

23 września 2020 r. M. i A. N. (2) wystosowali do (...) SA z siedzibą w W. reklamację dotyczącą umowy o kredyt nr (...), w której, powołując się na przepis art. 3 ustawy z dnia 05.08.2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym, wnieśli o zwrot nienależnie pobranych środków w związku z nieważnością przedmiotowej umowy w świetle przepisów prawa - w kwocie 156.684,53 zł, jak również w przypadku zanegowania skutku w postaci nieważności wskazanej umowy, zwrot nienależnie pobranych rat kapitałowo- -odsetkowych w okresie od 11.10.2010 r. do 10.08.2020 r. w związku z zawarciem w treści umowy niedozwolonych postanowień umownych,

których treść miała wpływ na wysokość spłaconych przez powodów rat kredytu – w kwocie 42.641,17 zł. Pozwany bank odmówił uwzględnienia reklamacji.

Różnica pomiędzy wysokością wpłat faktycznie dokonanych w okresie od dnia 10 marca 2011 roku do dnia 10 sierpnia 2020 roku a wysokością wpłat, które byłyby należne w tym okresie, gdyby przedmiotowa umowa nie zawierała mechanizmu denominacji, wynosi 4.286,74 zł i 9.704,62 CHF.

(reklamacja z 23.09.2020 r. k. 42-45v., odpowiedź na klamację k. 46-47v.; opinia biegłej K. J. k. 151-177; przesłuchanie powodów k. 137-138 v. i 217-217 v. w zw. z k. 122-123)

Powyższych ustaleń dokonano przy uwzględnieniu niżej przedstawionej oceny dowodów.

Dokumenty znajdujące się w aktach sprawy, na podstawie których Sąd dokonał ustaleń, nie budziły wątpliwości co do swojej prawdziwości, jak też nie były przez strony podważane pod jakimkolwiek względem. Dlatego Sąd uznał je za w pełni godne zaufania. Pozostałe dokumenty nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zeznania świadka M. P. (2), choć w zasadniczej części wiarygodne, nie mogą mieć istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Co prawda świadek był pracownikiem pozwanego banku, jednak wykonywał pracę w „centrali”, nie miał bezpośredniego kontaktu z klientami banku, tym samym nie miał wiedzy o okolicznościach zawarcia tej konkretnej umowy kredytowej. Jego wypowiedzi odnoszą się do ogólnych zasad udzielania kredytów denominowanych /indeksowanych/ do waluty obcej i procedur stosowanych przy udzieleniu tego rodzaju kredytów. W tej części przekazane przez świadka informacje są wiarygodne. Czym innym jest natomiast, w jaki sposób zasady i regulacje przedstawione przez świadka znalazły zastosowanie przy zawarciu umowy z 09.03.2010 r. Na ten temat żadnej wiedzy świadek nie miał.

W pełni zasługuje na wiarę pisemna opinia biegłej K. J. (2) z 22 maja 2023 r. Biegła jest specjalistą z zakresu ekonomii, finansów i zarządzania. Jej zadaniem było wyliczenie wysokości rat kredytowych należnych rzeczywiście pozwanemu Bankowi na podstawie umowy kredytu hipotecznego z 09.03.2010 r. w okresie wskazanym przez powodów w pozwie, w sytuacji pozbawienia umowy postanowień dotyczących indeksacji kredytu do waluty CHF oraz różnicy między kwotami faktycznie pobranymi przez Bank tytułem spłaty rat kredytowych a kwotami rzeczywiście należnymi pozwanemu obliczonymi z uwzględnieniem pozbawienia umowy postanowień dotyczących indeksacji kredytu do CHF. K. J. (2) w pełni wywiązała się z postawionego jej zadania. Opinia z 22 maja 2023 r. udziela precyzyjnych i należycie uzasadnionych odpowiedzi na pytania postawione w tezach dowodowych. Strony w zasadzie opinii nie kwestionowały; uwagi powodów zawarte w piśmie z 10.07.2023 r. nie odnoszą się do merytorycznej treści opinii zakreślonej tezami dowodowymi sformułowanymi postanowieniem z 12.12.2022 r. Dlatego nie było żadnych powodów żeby opinii biegłej K. J. odmówić wiary lub mocy dowodowej

Co się tyczy dowodu z przesłuchania stron, to w niniejszej sprawie, z oczywistych względów, znaczenie dla jej rozstrzygnięcia mogły mieć jedynie zeznania powodów i dlatego Sąd dowód z przesłuchania stron ograniczył tylko do nich. Strony są osobami najbardziej zainteresowanymi wynikiem sprawy, skutkiem czego dowód z ich zeznań jest bardzo niepewnym źródłem poznania prawdy. Ponadto w chwili składania przez powodów zeznań minęło ponad kilkanaście lat od zawarcia umowy kredytu, co nie mogło nie mieć negatywnego wpływu na ich pamięć i to niezależnie od tego, że okoliczności zawarcia umów, jako dotyczące bardzo istotnej dla nich kwestii życiowej, mogły się im mocno wryć w pamięć. Przemawiało to za podejściem do tych zeznań z ograniczonym zaufaniem. Taka ich ostrożna ocena prowadziła do wniosku, że są wiarygodne. Przedstawione przez powodów okoliczności dotyczące zawarcia umowy kredytowej i jej wykonania są co do zasadniczych kwestii zgodne z treścią zgromadzonych w aktach dokumentów. Dlatego nie było podstaw, żeby zeznaniom powodów odmówić wiary.

Sąd zważył, co następuje:

W pozwie z 23.02.2021 r. powodowie zgłosili żądanie zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kwot 16.742,26 zł i 34.142,23 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego „w związku z nieważnością zawartej przez strony

umowy kredytu” wraz z odsetkami za opóźnienie oraz ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 09.03.2010 r. Ustalenie nieistnienia (nieważności) umowy kredytowej stanowi zatem zarówno samodzielne żądanie, jak i przesłankę zasądzenia kwot dochodzonych w pkt. 1. pozwu. W związku z tym powinno zostać ocenione w pierwszej kolejności.

Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jest to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych powoda i występuje wówczas, gdy z jego strony istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej, np. gdy powstała sytuacja grożąca naruszeniem prawa lub stosunku prawnego albo pozbawieniem go ochrony prawnej albo też zaistniała wątpliwość co do jego istnienia, a jednocześnie nie ma innych środków ochrony prawnej lub są one nieadekwatne do istniejącej obiektywnie potrzeby tej ochrony. Jak podkreśla się w orzecznictwie, ocena istnienia interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa wytoczonego w oparciu o art. 189 k.p.c., a jednym z tych kryteriów jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda obecnie i w przyszłości. O występowaniu interesu prawnego w uzyskaniu wyroku ustalającego świadczy możliwość stanowczego zakończenia tym wyrokiem sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Natomiast przeciwko istnieniu interesu prawnego przemawia możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. z wielu wyroków Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r., IV CKN 769/00, OSNC 2003/1/13, z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, z 29 marca 2012 r. I CSK 325/11, z 15 maja 2013 r. III CSK 254/12, z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ.).

Między stronami powstał spór co do ważności zawartej umowy kredytowej. Opierając się na założeniu nieważności umowy kredytu (nieistnienia stosunku prawnego przez tę umowę wykreowanego), powodowie wytoczyli powództwo o zwrot świadczeń spełnionych. Jednakże w drodze powództwa o świadczenie nie są w stanie uzyskać pełnej ochrony swego interesu prawnego, gdyż sam wyrok zasądający nie usunąłby definitywnie stanu niepewności prawnej, co do tego, czy pozwanemu są należne świadczenia, które nie zostały objęte pozwem i nie mogłyby zostać nim objęte (bo termin ich spełnienia przypadnie po dniu wyrokowania). Jest to skutkiem tego, że w orzecznictwie i doktrynie nie ma zgody co do tego, czy prawomocny wyrok zasądający świadczenie wiąże tylko w zakresie samej sentencji, czy również motywów rozstrzygnięcia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 14 maja 2003 r., I CKN 263/01, M. Prawn. 2015, nr 2, s. 85 i z 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, nie publ. oraz postanowienie tego Sądu z 9 stycznia 2019 r., sygn. I CZ 112/18, nie publ.). W rezultacie nie ma pewności, że sam wyrok zasądający świadczenie definitywnie przeciąłby spór o ważność umowy i zagwarantowałby powodom, że w celu odzyskania świadczeń nie objętych pozwem, nie będą zmuszeni do wytoczenia kolejnego powództwa. Zatem wyrok zasądający nie zapewni powodom takiego samego poziomu ochrony prawnej, jak wyrok ustalający.

Wyrok ustalający nieważność umowy daje także powodom pełniejszą ochronę prawną, gdyż w odróżnieniu od wyroku zasądającego stanowi podstawę wykreślenia hipoteki ustanowionej jako zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu.

Uzasadniało to przyjęcie, że powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego (nieważności umowy).

Przechodząc do oceny zasadności żądania ustalenia, w pierwszej kolejności należy wskazać, że przedmiotowa umowa kredytu miała charakter umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Tego rodzaju umowa wykształciła się w obrocie jako podtyp umowy kredytu. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu zostaje wyrażona w złotych, ale zostaje poddana indeksacji, czyli przeliczeniu na walutę obcą - w tym wypadku frank szwajcarski - według zasad przewidzianych w umowie; w ten sposób przeliczona kwota kredytu stanowi podstawę do ustalenia wysokości rat, które są spłacane w złotych po ich przeliczeniu na tę walutę w dacie wymagalności.

Zastosowanie konstrukcji indeksacji w celu ustalenia salda kredytu i wysokości świadczeń, do których zobowiązany jest kredytobiorca, nie narusza istoty umowy kredytu. Zachowana jest jej istota, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się

do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (art. 69 ust. 1 prawa bankowego). Takie stanowisko zostało też wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, OSNC - ZD 2016, Nr 3, poz. 49, z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 8 września 2016 r., II CSK 750/15, z 14 lipca 2017 r., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Stosownie do art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Jak z tego wynika, artykuł 353¹ k.c., wyrażający zasadę wolności (swobody) umów, wyznacza trzy granice tej wolności, którymi są: natura stosunku, ustawa i zasady współzycia społecznego. Natura umowy gospodarczej i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotę umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymogiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści (por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992/1/1). Sąd nie podziela zatem wyrażonego przez powodów w pozwie poglądu o bezwzględnej nieważności zawartej przez strony umowy kredytowej z powodu wprowadzenia do tej umowy elementu waloryzacji (denominacji) kwoty kredytu do waluty obcej (CHF).

Uzasadniony był natomiast zarzut powodów, że zawarta przez nich z pozwanym bankiem umowa kredytowa zawiera klauzule niedozwolone (abuzywne).

Rozważania w tym zakresie należy rozpocząć od przytoczenia art. 385¹ § 1 k.c. Stanowi on:

§ 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

§ 2. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

§ 3. Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

§ 4. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Powyższy przepis stanowi implementację do polskiego prawa dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Rodzi to obowiązek dokonywania jego wykładni w taki sposób, który pozwala urzeczywistnić cele tej dyrektywy. Dlatego w ramach tej wykładni należy brać pod uwagę treść tej dyrektywy i dotyczące jej orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (...) (por. uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56).

Z art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są takie zapisy, które: 1) znajdują się w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, 2) nie zostały z nim indywidualnie uzgodnione 3) kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy oraz 4) nie dotyczą głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, o ile świadczenia te są jednoznacznie określone.

Niewątpliwie jest, że przy zawieraniu umowy z powodami pozwany bank działał jako przedsiębiorca. Równie niewątpliwie jest, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Stanowi on, że za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z

jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Powodowie zawarli umowę bez jakiegokolwiek związku z działalnością gospodarczą.

Podsumowując powyższe uwagi dla potrzeb oceny klauzul denominacyjnej i tabel kursowych zawartych w przedmiotowej umowie kredytu, wskazać można, że w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszają interesy konsumenta takie postanowienia umowne, które, przez nielojalne, nierzetelne, czy nieuczciwe wykorzystanie zaufania konsumenta i braku po jego stronie odpowiedniej wiedzy, powodują nieusprawiedliwioną, poważną nierównowagę kontraktową na korzyść przedsiębiorcy.

Sąd uznał, iż w treści zaskarżonej umowy znalazły się postanowienia, które można było uznać za abuzywne. Były to postanowienia, dotyczące indeksowania udzielonego powodom kredytu w złotych do obcej waluty, franka szwajcarskiego w połączeniu z obowiązkiem spłaty kredytu według kursu kupna franka szwajcarskiego na moment spłaty kredytu. Postanowienia te okazały się w ocenie Sądu nieuczciwe w stosunku do powodów – konsumentów przede wszystkim z uwagi na fakt, iż na mocy owych postanowień umowy, pozwany bank mógł samodzielnie kształtować wysokość raty kredytu, według nieskonkretyzowanych w umowie kryteriów. Konsekwencją tego stanu rzeczy był zatem stan, który miał miejsce w niniejszej sprawie, iż w przypadku znacznego wzrostu kursu waluty obcej w stosunku do złotówki, rata kredytu oraz wysokość aktualnego salda zadłużenia, wzrastały w radykalny sposób. Umowa zatem w zawartym przez strony kształcie była umową nadmiernie ryzykowną i naruszającą w ten sposób interesy powodów, niebędących przecież finansistami, świadomymi ryzyka kursowego.

Za niedozwolone (abuzywne) zatem należało uznać postanowienia umowy zawarte w § 1 ust. 3 i 3A, § 11 ust. 2 zd. 2 i ust. 4 oraz § 13 ust. 7. Są to postanowienie dotyczące indeksacji kredytu do waluty franka szwajcarskiego.

Rozważenia jednak wymagała kwestia, czy uznanie wyżej wskazanych postanowień umownych za niedozwolone powinno skutkować uznaniem całej umowy za nieważną i wyeliminowaniem jej z obrotu prawnego. Tego zresztą powodowie oczekiwali przede wszystkim od Sądu, tak bowiem określili roszczenie główne. W ocenie Sądu – w realiach niniejszej sprawy – rozwiązanie takie jednak byłoby zbyt daleko idące. Punktem wyjścia i to niezależnie od stanowiska dochodzącego ochrony prawnej konsumenta, winna być próba „ratowania” wiążącego strony stosunku prawnego przez wyeliminowanie postanowień umownych, naruszających interes konsumenta (art. 385¹ § 2 k.c.) - jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie).

W niniejszej sprawie Sąd uznał, iż jest możliwe „sanowanie” zawartej przez strony umowy, a więc wyeliminowanie niekorzystnych dla powodów jej postanowień oraz dokonanie stosownego rozliczenia z tego tytułu.

Sąd uznał zatem finalnie, iż po wyeliminowaniu postanowień umowy, dotyczących indeksacji kredytu do waluty franka szwajcarskiego (w konsekwencji do eliminacji obowiązku spłaty w tej walucie lub równowartości w złotych według kursu kupna pozwanego), do zapłaty na rzecz powodów, za okres dochodzony pozwem, należy się kwota, którą zasądzono na rzecz powodów w pkt. 2 sentencji. Jest to, wyrażona w złotych polskich i we frankach szwajcarskich, suma obliczona, jako różnica między faktycznie pobraną przez pozwanego sumą rat, a kwotą jaką w rzeczywistości winna być spłacona. Kwota ta została określona w opinii biegłej.

Ubocznie należy zauważyć, iż takie rozstrzygnięcie sporu definitywnie powinno kończyć spór między stronami procesu co do wzajemnych rozliczeń w tytułu umowy kredytu – chroni przede wszystkim powodów przed ewentualnymi wzajemnymi roszczeniami banku, które mogłyby być rozważane przy ustaleniu nieważności umowy. Podobne stanowisko do wyżej prezentowanego zostało wyrażone również w orzecznictwie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14.10.2019 r. sygn. VI Ca 264/19, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.07.2017 r. sygn. II CSK 803/16, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.05.2019 r. w sprawie I CSK 2428/18). Sąd znał rzecz jasną argumentację przeciwną, zaprezentowaną przez stronę pozwaną, jak i w orzecznictwie, przemawiającą za niemożnością „odfrankowania” kredytu lecz argumentacji tej nie podzielił. Oczywiście, że klauzula indeksacyjna decydowała o istocie przedmiotowej umowy, a jej eliminacja była niemożliwa bez zmiany charakteru umowy, usunięcie klauzuli indeksacyjnej doprowadziłoby również do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio

związane z indeksacją kredytu do waluty (wyrok (...) z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, K. D. i J. D. v. R. Bank (...), pkt 44). Te jednak okoliczności nie wyłączają jednak zdaniem Sądu dopuszczalności utrzymania w obrocie prawnym przedmiotowej umowy. Nie jest zasadna teza, iż nie byłoby wówczas możliwości ustalenia oprocentowania kredytu. Stawka LIBOR oczywiście jest stosowana w przypadku kredytów walutowych, jednakże w niniejszej sprawie nie ma przeszkód, by ją stosować przy pominięciu niedozwolonych postanowień umownych. Takie bowiem oprocentowanie zostało ustalone przez strony.

Po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych umowa stron nie narusza prawa, zasad współżycia społecznego, nie sprzeciwia się właściwości stosunku umowy kredytowej.

W konsekwencji żądanie ustalenia nieważności umowy i zasądzenia wszystkich kwot uiszczonych przez powodów w jej wykonaniu, jako żądanie główne pozwu podlegało oddaleniu, o czym orzeczono w pkt. 1. wyroku.

Zasadne w części były natomiast żądania ewentualne.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Z kolei art. 410 § 1 k.c. stanowi, że powyższy przepis stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Stosownie zaś do art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Kwoty nadpłacone przez powodów z uwagi na zaistnienie w umowie kredytowej postanowień niedozwolonych (abuzywnych) należy uznać za świadczenia nienależne w rozumieniu wyżej powołanych przepisów. Wysokość kwot należnych powodom z tego tytułu ustalono na podstawie niekwestionowanej opinii biegłej. W pozostałej części powództwo ewentualne podlegało oddaleniu.

Przeciwko roszczeniom powodów pozwany zgłosił zarzut przedawnienia. Zarzut ten jest całkowicie chybiony.

Zgodnie z treścią art. 117 § 1 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia (art. 117 § 2 k.c.). Po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi (art. 117 § 2² k.c.). Według art. 118 k.c. jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat sześć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne; jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie (art.120 § 1 k.c.).

Jak już wyżej nadmieniono, podstawą prawną roszczenia dochodzonego przez powodów są przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 k.c.). Do roszczenia powodów nie ma zatem zastosowania trzyletni termin przewidziany dla przedawnienia roszczeń o świadczenia okresowe. Termin ten miałby zastosowanie w sytuacji dochodzenia przez bank od pozwanych zapłaty rat kredytowych. Roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (nienależnego świadczenia) nie jest roszczeniem o świadczenia okresowe. Dlatego do roszczenia dochodzonego przez powodów w pozwie ma zastosowanie ogólny, sześćoletni termin przedawnienia (do 08.07.2018 r. termin ten wynosił dziesięć lat).

Ponadto podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia całkowicie abstrahuje od kwestii wymagalności roszczenia. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne (art. 120 § 1 k.c.). Problemem wymagalności roszczeń stron w przypadku stwierdzenia trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy

kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej zajmował się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21). Odwołując się do wcześniejszego poglądu, wyrażonego w uzasadnieniu uchwały z 16 lutego 2021 r. (III CZP 11/20), wyjaśnił, że „ze względu na przyznaną kredytobiorcy-konsumentowi możliwość podjęcia wiążącej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania konsekwencji całkowitej nieważności umowy (i sprzeciwienia się zarazem udzielenia mu ochrony przed tymi konsekwencjami przez wprowadzenie regulacji zastępczej) należy uznać, iż co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej decyzji w tym względzie. Dopiero wtedy bowiem można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny, a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia. Do chwili, w której należycie poinformowany konsument wyrazi zgodę na związanie niedozwolonym postanowieniem umownym albo zgody tej odmówi, umowa kredytu, która bez tego postanowienia nie może wiązać, znajduje się w stanie bezskuteczności zawieszony, tj. nie wywołuje skutków prawnych. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, bieg przedawnienia roszczeń restytucyjnych konsumenta nie może rozpocząć się zanim dowiedział się on lub rozsądnie rzecz ujmując, powinien się dowiedzieć o niedozwolonym charakterze postanowienia. Należy bowiem uznać, że dopiero wówczas mógł wezwać przedsiębiorcę do zwrotu świadczenia, tj. podjąć czynności, o których mowa w art. 120 § 1 k.c. Powodowie mogli dowiedzieć się o tym, że zawarta przez nich umowa może zawierać postanowienia niedozwolone (klauzule abuzywne) nie wcześniej niż w październiku 2019 roku, kiedy to został ogłoszony, szeroko później komentowany w mediach wyrok (...) w sprawie D. vs. R., C-260/18. Podkreślić należy, że chodzi tu o potencjalną możliwość a nie pewność lub choćby przekonanie. Przekonanie to powodowie uzyskali wówczas, gdy kancelaria prawna, do której się zwrócili o poradę potwierdziła im, że zawarta przez nich umowa zawiera postanowienia niedozwolone (klauzule abuzywne). Skoro pozew A. i M. N. wpłynął do Sądu w dniu 8 marca 2021 r., a początek terminu wymagalności przypadający w 2019 roku, to oczywistym jest, że sześcioletni termin przedawnienia nie upłynął. Tym samym podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia należało ocenić jako całkowicie pozbawiony podstaw.

Stosownie do art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Natomiast w myśl zdania pierwszego § 2 art. 481 k.c., jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie. Opóźnienie ma miejsce wówczas, gdy dłużnik nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Zgodnie z art. 455 k.c., w takiej sytuacji świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Powodowie wystąpili wobec pozwanego banku z reklamacją w dniu 23 września 2020 r. W reklamacji domagali się między innymi zwrotu kwoty 42.641,17 zł z tytułu nadpłaconych rat kredytowych. Pozwany bank odmówił uwzględnienia reklamacji. Zasadne było więc zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie zgodnie z żądaniem powodów od kwoty 4.281,21 zł od dnia 06.10.2020 r. i od kwoty 9.704,62 CHF od pierwszego dnia po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu, czyli od 19.05.2021 r.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł, jak w punkcie 1. wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. Zgodnie z tym przepisem w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone.

Z uwagi na sformułowanie przez powodów także żądań ewentualnych, rozstrzygnięcie o kosztach procesu powinno uwzględnić, czy i w jakiej ewentualnie części żądania te zostały uwzględnione.

Powodowie domagali się w ramach żądań ewentualnych zasądzenia od pozwanego kwot 4.281,21 zł i 34.142,23 CHF. Uwzględniono powództwo co do kwot 4.281,21 zł i 9.704,62 CHF. Oznacza to, że powodowie wygrali sprawę w 30 % a w 70 % ją przegrali. Na koszty poniesione przez powodów w związku z udziałem w sprawie składają się: opłata od pozwu w wysokości 1.000 zł, koszty zastępstwa procesowego w kwocie 10.817 zł i wykorzystana zaliczka na biegłego w wysokości 2.313,91 zł; łącznie: 14.130,91 zł. Powodowie, zgodnie z wynikiem sprawy, mają prawo domagać się od

pozwanego zwrotu 30 % poniesionych przez siebie kosztów procesu, co stanowi kwotę 4.239,27 zł. Z kolei pozwany ma prawo domagać się od powodów 70 % poniesionych przez siebie kosztów, a koszty te to koszty zastępstwa procesowego w wysokości 10.817 zł; daje to 7.571,90 zł. Wzajemny obrachunek obu kwot należnych każdej ze stron od drugiej tytułem kosztów procesu, prowadzi do wniosku, że powodowie powinni zwrócić pozwanemu z tego tytułu kwotę 3.332,63 zł (7.571,90 – 4.239,27), o czym orzeczono w pkt.4. wyroku. O odsetkach za opóźnienie od kwoty zasądzonej tytułem kosztów procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie wyżej powołanych przepisów prawa, orzeczono jak w sentencji wyroku.

Jacek Grudziński